Кикският митрополит Никифор: едностранното решение на Патриарх Вартоломей за Украйна заплашва всеправославното единство с разкол с чудовищни размери

На 16 септември 2021 г. на заседанието на ***конференцията «Световното Православие: първенството и съборността в светлината на православното вероучение»****, която се състоя в Москва в Храма «Христос Спасител», прозвуча съвместният доклад на Кикския и Тилирийски митрополит Никифор и Тамасоския и Оринийски митрополит Исайя (Кипърска Православна Църква).*

Преди това Тамасоският и Оринийски митрополит Исайя се обърна към участниците в конференцията с приветствени думи, като каза: «Ваше Светейшество, Ваши Преосвещенства, дълбокоуважаеми участници в конференцията! Бих искал да ви благодаря за това, че поканихте както мен, така и моя старец – Кикския и Тилирийския митрополит Никифор да участваме в този важен богословски форум. Заедно с митрополит Никифор решихме да представим съвместен доклад, базиран върху наскоро излязлата ***книга на митрополит Никифор****, посветена на темата* ***решаване на съвременния украински проблем въз основата на светите канони****. Тази книга беше неотдавна преведена на руски език. …Както на митрополит Никифор, така и на мен и на другите кипърски архиереи съвсем не е просто да*

пишем, говорим и да се изказваме изобщо на тази тема, защото, както знаете, геополитическите обстоятелства принуждават Кипър да следва руслото на евроамериканската политика с всички произтичащи от това последици. И все пак ние говорим и пишем, а също и умоляваме Бога да ни просвети, за да можем да правим право словото на Истината, както ни подсказва нашата архиерейска съвест, въпреки негативните последици, които това има за нас. Няма да задържам дълго вашето внимание и ще ви представя някои мисли на митрополит Никифор, надявайки се, че мъчениците и всички светии на православния Кипър и Русия ще предстателстват пред нашия Господ Иисус Христос и Пресвета Богородица за единение на Православната Църква и възможно най-бързо решаване на този сериозен църковен проблем, който не трябваше и да се появява дори».

Доклада, чийто текст е даден по-долу, прочете архимандрит Серафим (Гавриков).

Православната Вселенска Църква се намира днес в състояние на криза и разделение заради украинския църковен въпрос. Този въпрос се появи вследствие на това, че Вселенската Патриаршия на Константинопол самоуправно и антиканонично предостави «автокефалия» на разколническите структури на Украинската Църква въпреки волята на Православната Руска Патриаршия, Църквата-Майка на православната църковна област на територията на Украйна.

Основният проблем, който ще ни занимава в рамките на нашето изследване, е: с право или погрешно е била предоставена тази «автокефалия».

Но преди да пристъпим към разсъждение на тази тема, трябва веднага да заявим: ние дълбоко уважаваме и почитаме светата Вселенска Патриаршия на Константинопол за нейния уникален и неповторим принос за Едната Света, Съборна и Апостолска Църква.

Като Предстоятел на Първия престол на Православната Вселенска Църква, всеки Вселенски Патриарх е имал, има и ще има каноничното право:

1) да бъде почетен председател в събранията на Православните автокефални Църкви в качеството на «пръв сред равни» (primus inter pares);

2) да координира Православните Църкви по критичните въпроси, представляващи междуправославен интерес;

3) да изразява и осъществява онези решения, които са били приети от всеправославното събрание или синаксис на православните Предстоятели;

4) да предоставя автокефалии и автономии при условие, че те са съгласувани и одобрени от останалите Православни автокефални Църкви – и, накрая,

5) Вселенският Патриарх като Предстоятел на първия Престол на Православната Църква е неизменен страж и гарант както на каноничния ред, така и на успешното функциониране на съборното и демократично устройство (σύστημα) на Православието.

Всяко лъжливо тълкуване, всеки опит да се преиначат гореизброените привилегии по чест на Вселенската Патриаршия, превръщайки ги в «първенство на властта», изопачават православната еклисиология, унищожават нейното съборно и демократично устройство и вкарват в Православието единоначалие на властта в духа на папизма, превръщайки Вселенския Патриарх в Папа на Изтока, който ex cathedra ще изказва позицията на Православната Църква, без да се съобразява с мнението на другите Православни Предстоятели. В подобни случаи нито един епископ на Православната Църква не може да остане студено равнодушен. Негов дълг е да преобрази пасивната тревога в отговорно действие, да се издигне над самия себе си и, ръководейки се от архиерейската си съвест, безкористно и безстрашно да излезе на борба с всеки произвол, насочен срещу съборността на Православната Църква и заплашващ с разделение Вселенското Православие.

Без всякакво съмнение, едностранното решение на Вселенския Патриарх Вартоломей да предостави статут на «автокефална Църква» на една разколническа структура на непокаяли се, низвергнати, анатемосани и неръкоположени лъжеклирици, игнорирайки при това каноничната Украинска Църква на митрополит Онуфрий, създава изключително сложен църковен проблем, заплашващ всеправославното единство с разкол с чудовищни размери.

В продължение на 330 и повече години всички Православни автокефални Църкви без всякакви възражения и забележки смятаха, че Украинската Църква в църковно отношение се подчинява на Московската Патриаршия, а не на Вселенската Константинополска.

Самият Вселенски Патриарх Вартоломей в своето слово към украинския народ от 26 юли 2008 г. изрази същата тази общоцърковна увереност, че Украйна е била прехвърлена от Вселенската Патриаршия на Руската Църква и оттогава се подчинява на нея.

Нещо повече, в двете си ответни писма до Московския Патриарх Вселенският Патриарх Вартоломей призна както низвергването (1992), така и анатемата (1997), които Московската Патриаршия наложи на бившия Киевски митрополит Филарет.

Тоест той призна на Московската Патриаршия и двете фундаментални права на църковното подчинение – правото да ръкополага и правото да съди епископите. Тези две фундаментални права на църковното подчинение признаваше и Атинският архиепископ Йероним, впоследствие променил позицията си в угода на Вселенския Патриарх.

Изглежда, че най-убедителен отговор на въпроса кой има правото да предоставя автокефалия на дадена Поместна Църква и при какви условия е дал самият Вселенски Патриарх Вартоломей. Според собствените му думи от интервюто му, дадено на гръцкия вестник «Неа Елада» през януари 2001 г., «автокефалията и автономията се дава от цялата Църква с решение на Вселенски Събор. А тъй като по различни причини днес е невъзможно свикването на Вселенски Събор, то Вселенската Патриаршия като координатор на всички Православни Църкви дава автокефалия или автономия при условие, че те одобрят това».

Вселенската Константинополска Патриаршия, съгласно божествените и свети канони (3-то правило на Втория Вселенски Събор и 28-мо правило на Четвъртия Вселенски Събор) притежава «първенство по чест» сред всички Патриаршески Престоли на Изтока. След Великия разкол от 1054 г. Вселенската Патриаршия става първи Престол в Едната Света Съборна и Апостолска Православна Христова Църква и притежава канонично право за почетно председателство сред Православните автокефални Църкви. В по-специален смисъл Вселенският Константинополски Патриарх като «пръв сред равни» (primus inter pares) има правото да председателства Вселенския Събор и, съответно, задължението да координира Православните Църкви. Той също така е упълномощен да предоставя автокефалия или автономия на една или друга църковна област на определени, ясни и строги условия, установени от църковното Предание и съгласни с православната еклисиология и каноничния ред. И тези условия са идентични с онези, за които бе постигнато съгласие на представителите на всички Поместни Православни Църкви на заседанията на Междуправославната подготвителна комисия през 1993 и 2009 г., която осъществяваше подготовката за Светия и Велик Критски Събор (2016).

За съжаление, текстът на това съвместно решение не бе представен на Светия и Велик Събор в гр. Колимбари (Крит). Някои твърдят, че това е станало поради несъгласието на Руската Църква. Но Светият Синод на Руската Църква с официалното си изявление от 17 октомври 2019 г. съобщава, че «в действителност темата автокефалия бе изключена от дневния ред на Събора... по искане на Патриарх Вартоломей».

Ето защо първото, което трябва да направи една Църква, която желае автокефалия, е да изрази от името на цялата си христоименна пълнота (клир и народ) желанието за автокефалия и да го представи във вид на молба до Вселенската Патриаршия.

Що се касае за Украйна, за която говорим сега, трябва да отбележим следното. Вселенският Патриарх е можел да приеме молба за автокефалия само от една църковна структура в тази

страна, и то само ако тя отговаря на каноничните изисквания. Както знаем, единствената канонична църковна структура в Украйна е оглавяваната от митрополит Онуфрий и призната от всички Православни Църкви (а до неотдавна и от Вселенската Патриаршия) автономна Украинска Църква, в която влизат 90 епископи, 12 500 енории, 250 манастира, 5 000 монаси и десетки милиони вярващи, представляващи абсолютното мнозинство на православния украински народ.

Но тази канонична автономна Църква, която от 1686 г. се подчинява на църковната юрисдикция на Московската Патриаршия, въпреки че има всички права за това, не е искала от никого автокефалия. И никога от никого не е приемала автокефалия.

До автокефалия се домогваха, искаха я и я получиха две разколнически структури.

Собствено казано, невъзможно е да се разбере по какъв начин днес Вселенският Патриарх Вартоломей – въпреки това, което сам провъзгласяваше до неотдавна, до появата на този въпрос – едностранно, без предварително съгласие и потвърждение от страна на другите Православни автокефални Църкви (в това число и Руската Църква-Майка, от която евентуално би се отделила Украинската Църква), е предоставил автокефалия, и то не на каноничната Украинска Църква начело с митрополит Онуфрий, а на две разколнически групи – на низвергнатия и анатемосан Филарет и на непритежаващия апостолско приемство, неръкоположения самозванец Макарий.

Както и следваше да се очаква, поругаването на свещената институция на автокефалията, което се случи в Украйна, не само не доведе до жадуваното църковно примирение и единство, но, напротив, внесе още по-голям смут и разделение в живота на украинския народ, който минава сега през тежки изпитания, а също така предизвика дълбока криза както в Украинската Православна Църква, така и във Вселенското Православие.

И така:

1) автокефалията бе измолена не от всеправославно признатата Украинска Църква под омофора на митрополит Онуфрий, а от две много по-малки разколнически групи;

2) ролята на Църквата-Майка, каквато за Украйна е Руската Църква, беше напълно игнорирана и изобщо не бе взета под внимание;

3) Вселенският Патриарх Вартоломей пристъпи към предоставяне на автокефалия без каквито и

да е контакти и преговори с Предстоятелите на другите Православни автокефални Църкви.

Още един проблем, за който не можем да не споменем, е въпросът за разрива на евхаристийното общение между двете Поместни Православни Църкви.

Някои обвиняват Православната Московска Патриаршия в това, че тя прибързано, изкуствено и от еклисиологична гледна точка неоснователно е прекъснала евхаристийното общение с Вселенската Патриаршия на Константинопол, а впоследствие и с присъединилите си към нея Еладска и Александрийска Църква – или най-малкото с онези епископи, които се съгласиха да служат заедно с клириците на украинските разколнически общини.

Онези, които бързат да обвинят Московската Патриаршия, не помнят или се стараят да не си спомнят, че пръв неин учител в това отношение беше самият Вселенски Патриарх Вартоломей. Никога не трябва да забравяме онзи помпозен ритуал във Фенер – с телевизионно излъчване по целия свят – в който участваха, освен Вселенския Патриарх, също и множество митрополити на Вселенския Престол, и на който приснопаметният Атински архиепископ Христодул бе наказан със скъсване на общението. И то само по една причина: приснопаметният архиепископ дръзна да свика събор на йерархията на Еладската Църква, на който без Патриаршеско позволение бяха избрани трима нови митрополити в епархиите на т. нар. «нови земи».

Московската Патриаршия прекрати евхаристийно общение с Вселенската Патриаршия на Константинопол въз основа на това, че последната наруши светите канони – намеси се в делата на Украинската Църква, която не е нейна канонична територия и накрая предостави абсолютно неканонично томос за автокефалия на разколническите структури на Украйна.

Следователно, решението на Московската Патриаршия да прекъсне евхаристийно общение с трите Църкви – Константинополската, Александрийската и Еладската – беше правилно и оправдано: то е основано върху светите канони и е съгласно с вековната църковна практика.

Това, което ни тревожи най-много в събитията около украинския църковен въпрос, е нарастващата убеденост, че той преминава във все по-голям всецърковен проблем. Амбициите на Вселенския Патриарх се разпростират вече върху цялата Църква: по същество той издига претенции за правото на намеса във вътрешния живот на всички Поместни Православни Патриаршии и автокефални Църкви.

За съжаление, новопоявилата се теория за това, че Константинополският Предстоятел бил уж глава на всички Църкви, се поддържа и помпа от най-близките сътрудници на Вселенския

Престол.

От гледна точка на историята и светите канони, на въпроса за главенството в Съборната Църква може да има само един не подлежащ на съмнение отговор. В продължение на двете хилядолетия своя история Православната Църква не е давала на никой от своите епископи титлата и компетенциите на Глава на Църквата.

Следователно, съвсем ясно е – и това може да се обоснове исторически, канонически, догматически, въз основа на иконографската традиция и писанията на отците – че нито един от Предстоятелите, Патриарсите или главите на Автокефалните Църкви не може да замени единствения неизменен Глава на Църквата, нашия Господ Иисус Христос.

Църквата в своята съборност и католичност няма друг Глава освен Господ Иисус Христос. Върховна канонична власт в Църквата са Вселенските Събори, а не някой от Предстоятелите на Православните Поместни Църкви.

От дълбока древност членовете на Църквата са вярвали във Вселенския Събор като непогрешима и върховна институция на Църквата и са го разбирали еклисиологично по този начин.

Древната и неразделена Църква, осъзнавала се като светотайнско Тяло Христово – един, неразделен, божествен и човешки, видим и невидим организъм, с единствен Глава Господ Иисус – е утвърдила цялата си организация върху този принцип. С това древната Църква е намерила формата на своето устройство (πολίτευμα) не в монархическата, абсолютистка система, а в съборната и колегиалната, тоест във Вселенския Събор.

С това на първо място е излизал духовният по преимущество и надсветовен характер на Църквата и се е запазвала живата убеденост на вярващите, че истинският и в действителност единствен кърмчия на Църквата е Сам Господ, а йерархията е само орган, чрез който се осъществява по един авторитетен начин управлението на Църквата.

В заключение ще отбележим следното. По време на основополагащия период на едната и неразделна Църква институцията на папството като върховна власт във Вселенската Църква и източник на всяка власт е била непозната. Преди Великия разкол в едната и неразделна Църква върховен колегиален орган е бил Вселенският Събор. Тази съборна система на управление е намерила своето продължение в Православната Вселенска Църква. По този начин политико-административното устройство на Православната Вселенска Църква и всички частни

Православни автокефални Църкви е съборно-йерархично. Тази характерна черта на политико-административното устройство на Православната Църква намира пълно оправдание и основа в Светото Писание; то е институционализирано и узаконено от божествените и свети канони и практиката на Църквата. Трябва да се избягват всякакви опити за рушене на тази предадена от Апостолите съборно-йерархична система. Организацията на Православната Църква стои върху фундамента на съборността, а не върху абсолютизирано, монархическо и централизирано първенство. Ако искаме единство и мир в Църквата както на поместно, така и на вселенско ниво, ние трябва да пазим съборно-йерархичната система на управление на Православната Вселенска Църква.

Източник: https://mospat.ru/bg/news/88052/